

05 การวัดและประเมินผลการสอนความปลอดภัย ของผู้ป่วยในโรงเรียนแพทย์ Patient Safety Assessment in Medical Schools

ทำไมต้องวัดและประเมินผล

ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) เป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วยในทุกกระบวนการเรียนการสอนเรื่องนี้เป็นสิ่งที่เรามักจะเลย คิดว่าเป็นเรื่องของหน่วยงานพัฒนาคุณภาพ และมักเริ่มทำเมื่อจบเป็นแพทย์หรือเป็นแพทย์เฉพาะทางแล้ว ซึ่งก็มักได้ทำเมื่อมีความจำเป็นต้องปฏิบัติจริง จึงเป็นการฝึกฝนโดยการลงมือทำ หรือทำตามที่หน่วยงานเคยปฏิบัติมา อาจทำให้ปลูกฝังแนวคิดได้ไม่ทันการณ์เพราะผู้เรียนมีปัจจัยในเรื่องการปฏิบัติงานและการะงานมาเป็นข้อจำกัดในการเรียนรู้ การปลูกฝังแนวคิดนี้ตั้งแต่ระดับนักศึกษาแพทย์สามารถสร้าง mindset เกี่ยวกับความปลอดภัย และช่วยสร้างวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วยอย่างยั่งยืน การบูรณาการวัดและประเมินผลด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยการวัดประเมินผลสามารถทำได้ทั้งแบบ formative เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ feedback ได้เรียนรู้ แบบ summative เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน หรือแบบ programmatic คือ วัดหลายช่วงเวลาด้วยหลายวิธี และสอดแทรกอยู่ในผลลัพธ์การเรียนรู้หลายมิติได้

รศ. พญ.กษณา รักชมณี
ภาควิชาวิสัญญีวิทยา
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

การวัดและประเมินผลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร เนื่องจากมีบทบาทอย่างมากในการกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียนและสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนควรได้รับการประเมินทั้งในด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และทัศนคติ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของความปลอดภัยของผู้ป่วย ความผิดพลาดที่เกิดจากมนุษย์ ทักษะ non-technical ที่เกี่ยวข้อง กับความปลอดภัย เช่น การตระหนักรู้ในตนเอง การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ สามารถจัดการสถานการณ์วิกฤตอย่างปลอดภัย การนำหลักฐานเชิงประจักษ์มาใช้ในการป้องกันความผิดพลาดเชิงระบบ และเจตคติในการดูแลผู้ป่วยอย่างปลอดภัย การวัดและประเมินผลควรออกแบบให้สอดคล้องกับหัวข้อการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่คาดหวังตามแผนผังหลักสูตร

กรอบแนวคิดของการวัดและประเมินผล

ตามหลักการของ constructive alignment การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีความสอดคล้องขององค์ประกอบหลัก คือ (1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (intended learning outcomes) (2) กิจกรรมการเรียนการสอน (teaching and learning activities) และ (3) การวัดและประเมินผล (assessment) กล่าวคือ เมื่อมีการตั้งผลลัพธ์ หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนแล้ว กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นควรสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์นั้นได้ และวิธีการประเมินผลก็ต้องออกแบบมาเพื่อวัดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์นั้นโดยตรง หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป ผู้เรียนมักไม่สามารถสร้างองค์ความรู้และเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืนได้ ทฤษฎีนี้มีรากฐานจากหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (constructivism) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลอย่างเฉย ๆ แต่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ การออกแบบโครงสร้างหลักสูตร จึงควรสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างครอบคลุมประกอบตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์

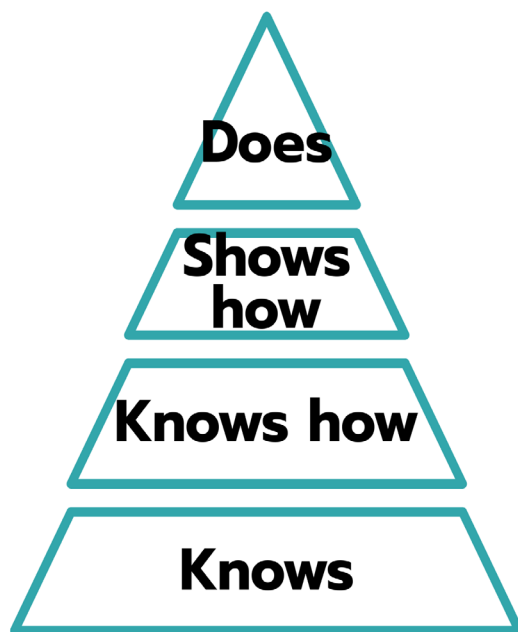
ภาพประกอบที่ 1 : Constructive Alignment

การใช้ constructive alignment เริ่มต้นจากการวางแผนการเรียนรู้โดยการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องชัดเจน วัดผลได้ และสามารถสะท้อนความสามารถที่ผู้เรียนควรมีหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ จึงควรระบุเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยหากเป็นด้านความรู้ มักใช้เครื่องมืออย่าง Bloom's Taxonomy ในการช่วยกำหนดระดับของความรู้และทักษะ เช่น การจำ การเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ต่อจากนั้นผู้สอนจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามลำดับความซับซ้อนของการเรียนรู้ เช่น หากวัตถุประสงค์คือประยุกต์ใช้ทักษะ non-technical ในการดูแลผู้ป่วยอย่างปลอดภัย กิจกรรมควรออกแบบเป็นการให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษาความผิดพลาดทางการแพทย์ ในรูปแบบกลุ่มย่อย หรืออภิปรายแบบมีปฏิสัมพันธ์ ไม่ใช่การบรรยายอย่างเดียว ส่วนการวัดและประเมินผลก็ต้องสะท้อนการวัดความสามารถที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ เช่น อภิปรายและนำเสนอ เขียนบทวิเคราะห์ หรือจัดทำโครงการ ไม่ใช่เพียงแค่การสอบปรนัย

วิธีการวัดและประเมินความปลอดภัยผู้ป่วย

การวัดและประเมินความปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วยสามารถทำได้หลายวิธี และควรทำให้หลากหลายวิธีเพื่อให้ได้ประเมินผู้เรียนจากหลายมุมมองถึงแม้จะเป็นสมรรถนะเดียวกัน จากพีระมิดของ Miller (1990) แสดงแนวทางในการวัดและประเมินผล ที่สามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในด้านความปลอดภัยผู้ป่วย และวิธีวัดประเมินผลต่าง ๆ ดังเช่นในภาพที่ 2 โดยการวัดและประเมินผลในระดับ knows คือมีความรู้ในหลักการ knows how คือรู้ในกระบวนการว่าต้องทำอะไร shows how สามารถแสดงขั้นตอนที่แสดงออกถึงความปลอดภัย และ does คือระดับบนยอดพีระมิด แสดงในการดูแลผู้ป่วยที่วัดในการปฏิบัติงานจริง

ภาพประกอบที่ 2 : Miller's pyramid of competency evaluation through performance

แสดงพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วย เช่น ปฏิบัติตามแนวทาง รายงานอุบัติการณ์ทั้งเหตุการณ์รุนแรง และ near misses	Mini-CEX, workplace feedback, reflective portfolios
แสดงพฤติกรรมตาม protocols ของความปลอดภัยผู้ป่วยใน simulation เช่น สื่อสารด้วย SBAR ส่งต่อกรณีผู้ป่วยตามแนวทาง handover	OSCEs, simulation debriefs
อธิบายแนวทางในการจัดการอุบัติการณ์ไม่พึงประสงค์	Case-based essays, scenario-based MCQs
เข้าใจหลักการของ human factors แนวทางการทำ root cause analysis วิธีการรายงานอุบัติการณ์	MCQs, online quizzes

การเลือกวิธีวัดและประเมินผลทางด้านความปลอดภัยผู้ป่วยนั้น ควรสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ว่าต้องการวัดความรู้ความเข้าใจโดยรวมในหลักการของความปลอดภัยผู้ป่วย หรือจำเพาะในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การสื่อสาร หลักการของการป้องกันการติดเชื้อ การล้างมือ ซึ่งขั้นตอนนี้ขึ้นกับโครงสร้างของหลักสูตร ว่าต้องการปลูกฝังสร้างเจตคติ หรืออยากให้ทักษะปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยด้วย จากนั้นเลือกวิธีการวัดและประเมินผลตามลำดับขั้นของพีระมิดของ Miller โดยขึ้นกับระดับของผู้เรียนและความซับซ้อนของรายวิชาด้วย ควรเลือกวิธีและเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือ และแสดงถึงตัวอย่างความผิดพลาดที่ก่อให้เกิดอันตรายรุนแรงกับผู้ป่วยจริงในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง เพื่อเพิ่มการตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ใช้วิธีการที่หลากหลายและครอบคลุมทุก domain ของการเรียนรู้ เพื่อเพิ่ม validity และ reliability และส่งเสริมให้มีการสะท้อนคิด เพื่อการเรียนรู้ระยะยาว

ตัวอย่างชนิดของการวัดประเมินผล

ข้อสอบปรนัย (MCQ) ใช้ประเมินความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ป่วยผ่านข้อสอบชนิดมีตัวเลือก เช่น หลักการของ Swiss Cheese model หลักการของการรายงานอุบัติการณ์ ข้อดีคือจัดสอบง่าย และสามารถวางแผนเนื้อหาได้ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการ แต่ยังมีข้อจำกัดในการวัดถึงเจตคติและการนำไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยจริง
การสอบอัตนัย ใช้ประเมินการแสดงขั้นตอนของเครื่องมือในระบบความปลอดภัย เช่น ขั้นตอนการทำ root cause analysis การวิเคราะห์กรณีศึกษาเมื่อเกิดเหตุผิดพลาดทางการแพทย์เพื่อหาแนวทางแก้ไข และป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ โดยอาจใช้เป็น short answer questions, constructed response questions หรือ long essay ก็ได้ ขึ้นกับวัตถุประสงค์และความเป็นไปได้

แบบสอบถามประเมินตนเอง เป็นวิธีที่ทำได้สะดวก หลังการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยอาจวัดทัศนคติต่อความปลอดภัยของผู้ป่วย หรือประเมินความมั่นใจและความสามารถด้านความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งมีข้อจำกัดว่าเป็นการประเมินโดยตนเอง ในบางกรณีอาจไม่สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติ และมักเป็นการประเมินที่ใช้หลังจากการจัดการเรียนการสอน เมื่อเวลาผ่านไปหลังอบรมผู้เรียนอาจมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปได้

OSCE และสถานการณ์จำลอง สถานการณ์จำลองสามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล โดยสามารถจัดโดยใช้ผู้ป่วยมาตรฐาน ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ หรือใช้หุ่นจำลอง fidelity สูงก็ได้ ขึ้นกับบริบทคือความสำคัญของการสอบและการนำผลไปใช้ มักเป็นการประเมินทักษะจำเพาะที่ใช้ในการดูแลผู้ป่วยให้ปลอดภัย เช่น การเปิดเผยความผิดพลาด การสื่อสารในทีม หรือการส่งต่อผู้ป่วย หรือวัดเป็นส่วนหนึ่งของทักษะจำเพาะ เช่น ทักษะการช่วยชีวิตขั้นสูง สามารถสอดแทรกการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การรักษามาตรฐานและปฏิบัติตามแนวทาง และทักษะอย่างสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินได้ โดยสามารถทำได้ทั้งการวัดประเมินผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการตัดสินผลแบบ summative

Case-based discussion ใช้ในการวัดทักษะการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลจากการอภิปรายกรณีศึกษา โดยมีแนวทางให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ เสนอรายงาน และเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน โดยสามารถนำเสนอเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มได้ เช่น ให้อีกตัวอย่างเหตุการณ์ความผิดพลาดในการดูแลผู้ป่วย หรือจัดกรณีศึกษาที่เป็นความผิดพลาดให้ให้อภิปรายและอภิปรายตามหลัก Swiss Cheese model และเสนอแนวทางจัดการเชิงระบบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ วิธีนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบคิดเป็นระบบ เชื่อมโยงกับบริบทในการดูแลผู้ป่วยจริง และสามารถปรับให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนในหลักสูตรได้ แต่มีข้อจำกัดคือใช้เวลามาก และคุณภาพของการประเมินขึ้นกับอาจารย์ผู้ประเมินค่อนข้างมาก

Direct observation เป็นการประเมินความปลอดภัยผู้ป่วยที่มีความสมจริงที่สุด เนื่องจากประเมินในที่ทำงานจริงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยผู้ป่วยที่กำหนด และให้ feedback หลังเสร็จสิ้นการประเมิน โดยประเด็นที่กำหนดอาจเป็นประเด็นที่จำเพาะเจาะจงในสถานการณ์ที่แตกต่าง เช่น การล้างมือในเวชปฏิบัติ การแต่งกายเพื่อป้องกันการติดเชื้อพื้นฐาน การระบุตัวตนผู้ป่วย การสื่อสารในทีม การรู้ข้อจำกัดของตนเองและขอความช่วยเหลือในเหตุการณ์ฉุกเฉิน ขึ้นกับการออกแบบหลักสูตรและประเด็นที่ต้องการเน้นให้มีการประเมิน อาจประเมินเฉพาะประเด็นเหล่านี้ หรือประเมินร่วมกับสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยก็ได้ โดยผู้ประเมินต้องได้รับการฝึกฝน และมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ข้อดีของการประเมินชนิดนี้คือผู้เรียนได้รับ feedback สำหรับสถานการณ์นั้น ๆ อย่างแท้จริงทันที ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย แต่มีข้อจำกัดคือมีความกดดันของการปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วย และอาจเกิด bias จากผู้ประเมินที่หลากหลายได้

การเขียนสะท้อนคิด (reflective writing) โดยให้ผู้เรียนเขียนสะท้อนคิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น เกือบเกิดอันตรายกับผู้ป่วย หรือหลังจากบทเรียนกรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลอง โดยสามารถให้ผู้เรียนเขียนโดยอิสระ หรือเป็นการเขียนสะท้อนคิดแบบมีโครงสร้างคำถามก็ได้ โดยการมีโครงสร้างคำถาม ช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดในระดับลึกมากกว่าอธิบายว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้าง รู้สึกอย่างไร ได้ทบทวนประเด็นที่ได้เรียนรู้ และการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเอง โดยผู้ประเมินสามารถประเมินถึงระดับของการสะท้อนคิด การตระหนักรู้ และการวางแผนประยุกต์ใช้ในอนาคต สามารถรวบรวมและติดตามการสะท้อนคิดที่ส่งผลถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยระบบ portfolio วิธีนี้มีข้อดีคือได้สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ความคิดและความรู้สึกตนเอง ส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

จากวิธีที่ผู้เขียนรวบรวมมา หากการวัดประเมินผลนี้มุ่งเน้นการเรียนรู้และให้ผู้เรียนได้ข้อมูลป้อนกลับและพัฒนาต่อเนื่อง แนะนำให้จัดการเรียนการสอนความปลอดภัยผู้ป่วย และวัดประเมินผลแบบสหสาขาวิชาชีพ เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลายในการดูแลความปลอดภัยของผู้ป่วย และผู้เรียนได้เรียนรู้ในบริบทเสมือนการปฏิบัติงานจริงที่เป็นการดูแลผู้ป่วยแบบสหสาขา

เครื่องมือที่ใช้ประเมินความปลอดภัยผู้ป่วย

วิธีการวัดและประเมินความปลอดภัยผู้ป่วยหลายวิธี ใช้การประเมินโดยอาจารย์ผู้ควบคุม ซึ่งแนะนำให้มีแบบประเมินที่เป็นมาตรฐาน โดยอาจประยุกต์จากแนวทางการประเมินที่เป็นมาตรฐาน เช่น คู่มือหลักสูตร WHO Patient Safety Curriculum Guide (2009) ที่มีหัวข้อหลักแนะนำ 11 หัวข้อ เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร ความผิดพลาดจากมนุษย์ และการรายงานเหตุการณ์ความคลาดเคลื่อน และนำรายละเอียดของแต่ละหัวข้อมาปรับเป็นแบบประเมิน หรือใช้แนวทางการประเมินที่กำหนดไว้ตามระดับของผู้เรียน เช่น Medical Students' Non-technical Skills (MediStu-NTS) สำหรับนักศึกษาแพทย์ Non-technical Skills for Surgeons (NOTSS) สำหรับการประเมินแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการผ่าตัด Anesthetists' Non-technical Skills (ANTS) สำหรับการประเมินในสาขาวิสัญญี ในบทความนี้จะขอลงรายละเอียดของ MediStu-NTS (2018) เท่านั้น เนื่องจากเป็นบริบทที่ใช้ได้กว้างขวางในผู้เรียนระดับก่อนปริญญา เครื่องมือนี้เน้นการประเมินพฤติกรรมที่สังเกตได้ในหามิติ ให้คะแนนบนมาตราวัด 5 ระดับ (5-point Rating scale) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้และนำไปให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) แก่ผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้ป่วย

ทักษะในหมวดหมู่หลัก มี 5 หมวดหมู่ และมีทักษะที่พึงประเมินได้แก่

I.   การตระหนักรู้สถานการณ์ (situation awareness)   • การรวบรวมข้อมูล หาข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย   • การตีความทำความเข้าใจข้อมูล เชื่อมโยงกับความรู้และความเข้าใจในสถานการณ์ขณะนั้น   • วางแผนเตรียมรับมือ คาดการณ์ว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคือทางใดบ้าง
II.   การตัดสินใจและการลำดับความสำคัญ (decision-making and prioritization)   • ลำดับความสำคัญ ตัดสินใจว่าสิ่งใดสำคัญและควรจัดการก่อนหรือหลัง   • ตระหนักถึงความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น พิจารณาถึงโอกาสที่จะตัดสินใจพลาด คิดถึงการวินิจฉัยแยกโรคให้ครบถ้วน   • ทบทวนผลของการตัดสินใจ ประเมินผู้ป่วยซ้ำเป็นระยะ หลังการตัดสินใจหรือรักษาผู้ป่วย
III.   การทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร (teamwork and communication)   • สร้างและแชร์แบบแผนความคิด (mental model) สื่อสารแบบแผนความคิดในทีม   • แสดงการเป็นผู้ร่วมทีมแบบ proactive สนับสนุนการทำงานเป็นทีมอย่างมีส่วนร่วม   • รวมผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของทีม โดยเฉพาะเมื่อต้องตัดสินใจในแนวทางการรักษา รวมถึงตระหนักในความกังวลของผู้ป่วยและญาติ
IV.   การตระหนักในตนเอง (self-awareness)   • ตระหนักถึงบทบาทของตน รวมถึงหน้าที่ความรับผิดชอบและสื่อสารประสานงานในบทบาทที่ได้   • จัดการความเครียดตนเอง ตระหนักถึงความเครียดที่เกิดขึ้นและจัดการในภาวะเครียดฉับพลันได้   • กล้าที่จะทักท้วง (speak up) สื่อสารเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย ทั้งในการส่งต่อข้อมูลที่จำเป็น และทักท้วงเมื่อคนในทีมทำสิ่งที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน
V.   การยกระดับการดูแล (escalating care)   • ยกระดับการตระหนักรู้สถานการณ์ ขอคำปรึกษาเมื่อข้อมูลไม่เพียงพอในการประมวลผล   • ยกระดับการตัดสินใจและการลำดับความสำคัญ ขอความช่วยเหลือโดยสื่อสารอย่างตรงประเด็นชัดเจน และใช้ SBAR   • ยกระดับการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร ช่วยเหลือทีมในการยกระดับการดูแลผู้ป่วยในเวลาที่เหมาะสม   • ยกระดับการตระหนักในตนเอง รู้ข้อจำกัดของตนเองและขอความช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสม รวมถึงเมื่อเกิดความเครียดจนไม่สามารถตัดสินใจในการดูแลผู้ป่วยได้

โดยในบทความฉบับเต็ม มีการแสดงตัวอย่างของพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ในแต่ละหมวดหมู่ด้วย หากสนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ Hamilton AL, Kerins J, MacCrossan MA, Tallentire VR. Medical Students' Non-Technical Skills (Medi-StuNTS): preliminary work developing a behavioural marker system for the non-technical skills of medical students in acute care. BMJ Simul Technol Enhanc Learn. 2018;5(3):130-139. doi: 10.1136/bmjstel-2018-000310.

สถานการณ์การวัดและประเมินผลความปลอดภัยผู้ป่วยในปัจจุบัน

จากการสำรวจหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตในสหรัฐอเมริกาในปี 2010 พบว่ามีเพียงส่วนน้อยที่มีหลักสูตรที่มีการวัดประเมินผลเฉพาะด้านความปลอดภัยของผู้ป่วย เนื่องจากในยุคนั้นการเรียนการสอนเรื่องนี้ยังไม่สม่ำเสมอและยังไม่มีมาตรฐานกลาง หลังจากนั้นมีการรณรงค์เพิ่มเติม และมีการออกแนวคู่มือหลักสูตร WHO Patient Safety Curriculum Guide เป็นมาตรฐาน ร่วมกับการมีกรอบมาตรฐานในการประกันคุณภาพหลักสูตร แต่จนปัจจุบันยังไม่มี การสำรวจซ้ำ แต่ผู้เขียนเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบดังกล่าว น่าจะช่วยให้มีการเรียนการสอนและการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในปัจจุบัน บนมาตรวัด 5 ระดับ (5-point Rating scale) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้ และนำไปให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) แก่ผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้ป่วย

ส่วนในประเทศไทยเริ่มมีการนำแนวทาง WFME มาใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการประกันคุณภาพหลักสูตรทั้งระดับก่อนปริญญา และหลังปริญญา แต่การเรียนการสอนและการวัดประเมินในด้านความปลอดภัยผู้ป่วยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และต้องติดตามต่อเนื่อง รวมถึงควรมีการติดตามผลระยะยาวต่อเนื่องหลังจบการศึกษา เพื่อสร้างระบบการดูแลผู้ป่วยที่ปลอดภัยเป็นมาตรฐาน

สรุป

การวัดและประเมินผลด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต มีความสำคัญต่อการปลูกฝังแนวคิดและวัฒนธรรมความปลอดภัยตั้งแต่ระดับนักศึกษา ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้จริง การออกแบบควรอิงหลักการ constructive alignment ให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการสอน และการประเมินสอดคล้องกัน วิธีประเมินที่แนะนำมีหลากหลาย เช่น MCQ, reflective writing, OSCE, case-based discussion และ direct observation โดยควรเลือกตามระดับของผู้เรียนและเป้าหมายการเรียนรู้ การใช้ระบบ Medi-StuNTS ช่วยประเมินทักษะ non-technical ได้อย่างครอบคลุม และการเรียนการสอนแบบสหสาขา เสริมมุมมองที่หลากหลายและสมจริงในการดูแลผู้ป่วยอย่างปลอดภัย

Mahidol University
Faculty of Medicine
Siriraj Hospital

M.Sc. (HSE)
การศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

SIHE
539

2 (1-2-3)

วิธีการสอน ในการศึกษา วิทยาศาสตร์สุขภาพ

TEACHING METHODS IN HEALTH SCIENCE EDUCATION

“ การสอนในโรงเรียนแพทย์และโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มีหลากหลายรูปแบบ เราควรสอนอย่างไร ในแต่ละรูปแบบ ”

เนื้อหาในรายวิชา

- Introduction to teaching and learning methods
- Self-directed learning
- Pre-clinical teaching
- Problem-based learning
- Small group teaching
- Flipped classroom
- Team-based learning
- Project-based learning
- Teaching with simulation
- Teaching in clinical setting
- Teaching non-technical skills
- Transformative learning
- Online teaching and blended learning

ผศ. นพ.สุประพัฒน์ สนใจพานิชย์
ภาควิชาภูมิเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ผศ. ดร. นพ.ยอชิ่ง แดงประไพ
ภาควิชาสูติวิทยา
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

และ ทีมอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

ค่าลงทะเบียน 9,000 บาท

Flexible เรียนนอกเวลาราชการ
รูปแบบการเรียนเลือกได้

Face-to-face

Synchronous

Asynchronous

เปิดรับสมัคร

Mahidol Apprenticeship Program Curriculum (MAP-C)
สามารถเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้

1 ก.พ. - 18 ก.ค. 2568

วันเปิด - ปิด การเรียนการสอน : 13 ก.ย. - 29 พ.ย. 68

เหมาะกับใคร

อาจารย์สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ

บุคลากรสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ผู้ที่มีใจรักด้านการศึกษา
วิทยาศาสตร์สุขภาพ

เรียนนอกเวลาราชการ

ผู้ที่กำลังศึกษาปริญญาตรีสามารถสมัครได้

รายละเอียดเพิ่มเติม

Mahidol University
Faculty of Medicine
Siriraj Hospital

M.Sc. (HSE)
การศึกษาวิทยาศาสตรสุขภาพ

SIHE
547

2 (2-0-4)

การประกันคุณภาพ การศึกษาในการศึกษา วิทยาศาสตร์สุขภาพ

QUALITY ASSURANCE IN HEALTH SCIENCE EDUCATION

“ การประกันคุณภาพการศึกษา คือสิ่งที่มีในทุกหลักสูตร
เราจะมีแนวทางการพัฒนา และ ประกันคุณภาพหลักสูตรอย่างไร
ให้ถูกต้องตามมาตรฐาน ”

เนื้อหาในรายวิชา

- หลักการประกันคุณภาพ
- มาตรฐานการตรวจประเมินสถาบันการศึกษา
- มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
- เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ
- เกณฑ์ของสหพันธ์โลกสำหรับแพทยศาสตรศึกษา
- การเขียนรายงาน การประเมินตนเอง
- เกณฑ์เครือข่ายมหาวิทยาลัยในเอเชีย
- จริยธรรมในการประกันคุณภาพหลักสูตร
วิทยาศาสตรสุขภาพ

ผศ. ดร.วรวรรณ วาณิชยเจริญชัย

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาศาสตร์สุขภาพ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

Flexible เรียนนอกเวลาราชการ รูปแบบการเรียนเลือกได้

✓ Face-to-face

✓ Synchronous

ค่าลงทะเบียน 9,000 บาท

เปิดรับสมัคร

Mahidol Apprenticeship Program Curriculum (MAP-C)

สามารถเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้

1 ก.พ. - 18 ก.ค. 2568

วันเปิด - ปิด การเรียนการสอน : 16 ส.ค. - 25 ต.ค. 68

เหมาะกับใคร

อาจารย์สายวิทยาศาสตร์สุขภาพ

บุคลากรสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ผู้ที่มีใจรักด้านการศึกษาศาสตร์สุขภาพ

เรียนนอกเวลาราชการ

ผู้ที่กำลังศึกษาปริญญาตรีสามารถสมัครได้

รายละเอียดเพิ่มเติม